

Izlaidumus svinēs dažādi

Liepājas rajons. Piecas no septiņām rajona vidusskolām sestdien svinīgi atzīmēs skolas gaitu noslēgumu 12. klašu absolventiem. Aizputes vidusskolas pasākums notiks "Aizputes ceļinieka" klubā pulksten 14, Grobiņas vidusskolas zālē tas būs pulksten 14, Priekules vidusskolas zālē – pulksten 15, Nicas vidusskolas izlaidums notiks kultūras namā pulksten 17, Vaiņodes vidusskolas izlaidums notiks pulksten 19 skolas zālē.

Pāvilstas vidusskolai sestdien kultūras namā parredzēts "Atmiņu un gredzenu vakars" 12. klašu absolventiem un viņu viesiem. Tas būs slēgts pasākums; ieeja tikai ar ielūgumiem. Savukārt Kronvalda Ata Durbes vidusskola izlaidumu rikos 20. jūlijā pulksten 10. "Absolventi paši nevēlējās to tagad, kad nav noslēguma dokumenta. Kad būs sertifikāti, skola no savas puses organizēs svinīgu izlaidumu," pamatoja skolas direktors Zigmunds Kapelis.

Dodas uz ārstu kongresu

Rīga. Liepājas rajons. Trešdien ar Amerikas latviešu sarūpētu stipendiju pasniegšanu ārstiem un studentiem sākās Latvijas Ārstu kongress. Svinīga atklāšana notiek ceturtdien, trīs dienas ilgst plenārsēdes, bet noslēgumā sestdienas vakarā būs ārstu balle.

"Šoreiz nav kupli apmeklēts, no Priekules būšu vienīgā, iepriekš braucām vairāk," saka Liepājas rajona galvenā ārste Tatjana Ešenvalde. Aizputes slimnīcas dakteri arī nebrauc, ja nu vienīgi kāds ģimenes ārsts uz savu roku, stāsta galvenā ārste Rasma Vitola.

Kongress notiek kopš 1989. gada ik četros gados.

Gatvojas palielināt algu

Latvija. Trešdien kārtējās Nacionālās trispusējās sadarbības padomes (NTSP) sēdes laikā akceptēja minimālās darba algas paaugstināšanu 2006. gadā no 80 uz 90 latiem, informē Labklājības ministrija. Iepriekšējā sēdē par arodbiedrību prīcīlikumu – 100 latiem – vienošanās netika panākta.

NTSP vienošanās nav ar likuma spēku, to ņems vērā, sprižot par valsts budžetu. Pat pēc paaugstināšanas Latvijā būs zemākā minimālā alga ES.

Sēdē sociālie partneri arī vienojās, ka no 2006. gada 1. janvāra varētu paaugstināt neapliekamo mini-

Kopā skarbās atmiņās

Kopš 1941. gada 14. jūnija apritējuši 64 gadi, bet viņu, toreiz kopā ar ģimenēm represēto bērnus nedzīsis nekad. Sibīrijas salu un badu pārcietušie dunicnieki, kā arī tuvāki un tālināki piemiņas otrdien, Komunistiskā terora upuru piemiņas dienā, tikās pie Sīkšņu pamatskolas. FOTO – DĀVIS GŪTMĀNIS

Kopā skarbās atmiņās

ANITA KANTĀNE

“Jau trešo gadu desmitu laika dzirnas māj. Mātes savus dēlus velti gaida atpakaļ,” ar “Čikāgas piecīšu” dziesmas vārdiem Dunikas pagasta Padomes priekšsēdētājs Andis Rolis otrdien atklāja Komunistiskā genociķa upuru piemiņas dienai veltīto pasākumu. Pie Sikšņu pamatskolas tika atklāta piemiņas plāksne mazpulkdu kustības aizsācējam Latvijā Rihardam Voldemāram Kalniņam.

Kā atbalsojoties dziesmas vārdiem, pie jaunatklātās piemiņas plāksnes pulcējās bijušie skolotāji audzēknji, kuriem tiešām nācīs sijāt zeltu, ciest badu un aukstumu. Tikai pagājis nevis trešais gadu desmits, bet rit jau septyndesmitais, un viņu likteņstāsti visi sākas vienādi: “Pēc manis ieradās agrā rīta stundā...”

Stāvot klātesošo priekšā, katrs izsūtitais nosauc savu vārdu, Sibīrijā pavadito gadu skaitu un vecumu, kādā tika izsūtīts. “Man bija divi gadi, es neko neatceros.” “Es mācījos 5. klasē.” “Man bija 11 gadu.” “Atgriezos pēc astoņiem gadiem.” “At-

Izsūtītos pie Sikšņu pamatskolas uzrunā piemiņas pasākuma rīkotāja Ausma Padalka. Saņēmuši ziedus no skolēniem, sirmgalvji atceras, ka liktenīgajās dienās bijuši tādā pašā vecumā kā sveicēji.

pakāl tikām pēc deviņiem gadiem,” atskan atmiņu pilnas balsis. Pateikti tikai daži vārdi, bet tajos ietverts viss pārdzīvotā traģiskums. Kaut arī Sikšņu pamatskolas audzēķni pasniedz katram represētajam ziedus un pārējie pasākuma apmeklētāji aplaudē, viņi nejūtas kā varoņi. Viņi uzskata, ka svarīgāk ir pieminēt bojā gājušos, tos, kuriem nebija lemts atgriezties.

Skolotājs izsūtījumu neiztur

Skolotājs Rihards Kalniņš uz Sibīriju izvests no Sikšņu pamatskolas. “Cēkisti atnāca agrā rīta stundā, lai būtu mazāk liecinieku, un viņu aizveda. Šie notikumi stipri ie spaidoja tautas likteni. Daudzi pēc tam izvēlējās dzimteni pamest,” atzīst Imants Piķelis. Tieši ar Piķeļu dzimtas atbalstu piemiņas zīme izgatavota. Viņi pārliecinājuši “Daugavas Vanagus” par tās nepieciešamību. Brāļi Imants, Jānis un viņu vecāki, baidoties no represijām, devušies trimdā. “Laimīgā kārtā 1944. gada 9. oktobrī mūs paglāba Kuršu joma. Ar prāmi tikām pāri jūras šaurumam. Bija skaidrs, kas ar mums var notikt. 1941. gada 14. jūnija notikumi bija kā baigs atgādinājums patriotiski domājošiem cilvēkiem,” norāda I. Piķelis.

Pēdējo tikšanos ar skolotāju Kalniņu atceras Anna Varna-Liepiņa: “Tas notika 1941. gada 14. jūnijā Karostā pie vagoniem. Kā šodien dzirdu viņu sakām: “Anniņ, nolauz kādu zariņu no dzimtenes mežiem.” Es paklausīju, lauzu priežu zarus un nesu vagonā. Mūsu skolotājam nebija lemts atgriezties dzimtenē. Viņu svešā vara nomocija lāgeri.”

Vecmāniņa slēpjās maizes krāsnī

Piedzīvojuši radinieku, kaimiņu, draugu deportāciju, daudzas gi-

menes kā vienīgo iespēju izmukt no nāves saskatīja bēgšanā. Citiem tas izdevās. Kāds laikus saņēma brīdinājumu liktenigās dienās pamest māju un atgriezies secināja, ka paglābīs. Jāņa Piķeļa 96 gadus vecajai vecmāniņai izdevies pamukt no ģimenei pakāl atnākušajiem kareivjiem, tomēr kāds ziņotājs sirmgalvi ieraudzījis un oma tomēr nonākusi Sibīrijā. “Bija dzirdēts, ka būs izvešana. Ar mamma dzīvojām Duniķā, “Kalvaitos”. Mamma mani tajā naktī modināja, modināja, bet nevarēja piecelt. Domāja, lai puika guļ. Pulksten trijos mani piecēla, kad bija jau atnākuši rīkjurāvēji. Blakus kambarītī gulēja vecāmamma, kurai bija 96 gadi. Šie domāja, ka tādā vecumā jau nekur nepamuks. Bet, kamēr mēs kārtojāmies, es brēcu un liku kopā skolas grāmatiņas, tāk mēs vecāmamma pamuka. Viņa saprata, ka jābūdina meitas, kas dzīvo Sikšņos. Aizgājusi līdz kai miņiem un ielidusi maizes krāsnī. Guļ, guļ krāsnī, viss kluss un miežiņgs, nolēmusi dotoles tālāk. Bet gāja tieši pa ceļu, vietējais ziņotājs noķera, aizveda uz pagastnamu.”

Pats Jānis Latvijā atgriezies 1956. gadā. Vecmāniņa Katrīna gan dzimto zemi vairs nerēdzēja, zaudējusi veselo saprātu, palikusi Sibīrijas stepēs, bez pieklājīgas kapu kopīnās un piemiņas zimes. Viņai svešumā klājies visgrūtāk.

Ir pagasti, kuros izsūtīto ir maz. “Laikam nebija iesūtīti ziņotāji,” uzskata Dunikas pagasta Padomes priekšsēdētājs. Bija pagasti, kuri mācēja pasargāt savus cīlēkus. Dunikā izsūtīto ir daudz.

Pārdzīvo divas deportācijas

Lai godinātu daudzos izsūtītos, piemiņas dienas viesi devās arī uz Golgātas baznīcu nolikt ziedus pie piemiņas akmens netaisni cietuša-

jiem 1941. un 1949. gadā. Daudziem izsūtīšanas šausmas bija jāpiedzīvo divas reizes. Arī Arnoldam Muižniekam.

“Pirma reizi tūlit pēc kapitulācijas bija izlīmētas pavēstes, ka jāiet pieteikties Kara komisariātā Liepājā. Bija jābrauc uz Rīgu. Visi maršējām uz staciju bez apsardzes, neviens nenojauta par briesmām. Aizveda mūs uz Rīgu, pie Citadeles baznīcas bija pārsūtīšanas punkts. Tur nodzīvojām vienu vasaru. Rudenī mūs aizveda uz staciju, tieši pirms Oktobra svētkiem. Kad mūs iespundēja vagonos, sapratu, ka nekas labs nav sagaidāms.

Braucām caur Leņingradu, Petrozavodsku līdz Karēlijai, nonācām pie Baltās jūras, pašos Ziemeļos. Darīt vajadzēja daudz, bet ēst nebija ko. Atjaunojām krievu-somu kara postūjumus. Strādājām vairāk ar lāpstu, tehnikas jau nebija. Darbs tiešām bija smags. Atpakaļ tiku pēc diviem gadiem. Patiesībā mājās nemaz neatbraucu. No nometnes Igaunijā uzreiz tiku krievu armijā, kur sabiju četrus gadus. Strādāju MVD apsardzē, dabūju vismaz paest. Divus gadus nebijām ēduši taukielas. Kādas rindas pie tualetēm stāvēja! No vienas galējības ot-rā.

Četrus gadus nodienēju, atbraucu mājās un sāku strādāt par metalurgu. Nostrādāju desmit mēnešus. Mani izsauca nakts maiņas laikā. Ārpusē pie “Liepājas metalurga” jau stāvēja mašīna, es uzreiz sapratu, kas par lietu. Tad mani izsūtīja uz Molotovas apgabalu, kur biju četrus gadus. Vienā jaukā die-nā palaida mani uz mājām. Otto reizi izsūtījums bija vieglāks. Bija gultas, paladziņš, matracis. Karēlijā vajadzēja gulēt uz dēliem. Ziemā iedeva matraci, bet nebija, ar ko to piepildit. Sniegū taču iekšā nebāzi-si, bet nekā piemērota nebija. Mo-

Piemiņas plāksni Rihardam Voldemāram Kalniņam atklāj Imants (no kreisās) un Jānis Piķelji no Anglijas. Piemiņas plāksne ir mazpulku organizācijas krāsās – baltā un zaļā.

lotovas apgabalā mazliet maksāja arī naudu, bijām paēduši. Ja pilns vēders, tad jau var strādāt. Iepriekš lika strādāt, bet ēst nedeva. Citas domas mums nebija, kā par ēšanu. Zēni prātojām, ka varētu dabūt tādu ēdienu, kādu mamma reiz cūkām laukos nesa – pieleja pienu, kartupeļus un miltus pielika. Kad atbraucu mājās, ne visur gribēja mani ķemt darbā. Caur paziņānos ie-kārtojos celtniecībā, tad tirdzniecības ostā un beigās zvejnieku kol-hozā “Boļševiks”, pastāsta 83 gadus sasniegūšais A. Muižnieks.

Audzināti patriotisma garā

“Man ir sajūta, ka skolotājs ir kopā ar mums,” godinot upuru piemiņu, sacīja A. Varna-Liepiņa. “Mēs, Ulmaņa laika bērni, bijām audzināti patriotiski,” viņa norāda. Arī viņa piedzīvojusi divas deportācijas.

“Bērnus, kuriem izvešanas laikā nebija 16 gadu, atbrīvoja. Atbraucu mājās un nodzīvoju divu

ar pusi gadus. Izsauca mani uz čēku un teica, ka jābrauc atpakaļ uz iepriekšējo dzīvesvietu Krasnojar-sakas apgabalā, Ziemeļos aiz polārā loka. Pirma reizi es nodzivoju septiņus gadus un otro reizi tikpat. Sāpigākais bija atstāt mammīti, viņa bija mirusi ar insultu 58 gadu vecumā. Medicīniskās aprūpes jau tur nebija. Izsalkusi biju septiņus gadus. Bija jau kaut kādas pārtikas norma, bet ar to nepietika. Par otrajiem septiņiem es nesūdzos. Iz-sūtīja mūs brāļa dēļ. Viņš bija aizsargu komandieris, liels patriots. Brālis gāja bojā 28 gadu vecumā.

Es nekad viņam to neesmu pār-metusi, vienmēr esmu ar to lepoju-sies. Mēs bijām tā audzināti. Kad mūs veda prom, ziedēja cerīni. Braucām no Ozolmežu ciema un trijātā ar jaunāko brāli un māsu dziedājām “Daugavas Vanagu” dziesmu. Virsniekam, kas mūs ve-dā prom, acīs bija asaras.

Dzied Šikšņu pamatskolas bērni. Īpašs prieks viesiem bija par skolotāju Renāra Juzupa (pa kreisi) un Astras Rancanes sacerēto dziesmu.

Pie Golgatas baznīcas viesus uzrunā Dunikas Jaunskalze, Ausma Padalka un Andis Rolis. Pēc briža pie piemiņas akmens abās deportācijās cietušajiem saguls ziedi.

"Visvalrāk žēl Sibīrijā palikušos – bērnus un sirmgaijus. Mūs, dzīvi palikušos, nevajag godināt. Bet mirušos gan," pārdomās dalās Anna Varna-Liepiņa.

Marta Blauzde apskata Latvijas Okupācijas muzeja ceļojošo izstādi, kas pasākuma laikā bija apskatāma skolas telpās. Deportāciju laikā cieta arī viņas ģimene.

Pie Golgātas baznīcas viesus uzrunā Dunikas draudzes mācītājs Ainārs Jaunskalze, Ausma Padalka un Andis Rolis. Pēc brīža pie piemiņas akmens abās deportācijas cietušajiem saguls ziedi.

Kopā kā toreiz, 1949. gadā, Ausma Reihlere, Vilma Anzike un Anna Dobele. Atmiņas par Sibīrijā piedzīvoto vēl sāpīgāku dzīvi tie arvien ir prieks.

na pati ar vilcienu un kuģi. Gribēja jau vest kā cietumnieci. Bet es iebildu, ka neesmu mājās atmukusi, ka mani palaida. Divi cilvēki par mani galvoja, un varēju doties ceļā.

Pases mums nedeva, katru mēnesi vajadzēja atzīmēties. Gribēja mani sūtīt vienu pašu zivju zvejā. Mani izpestīja kāds labs krievu cilvēks. Zvejniekiem apstākļi bija visbriesmīgākie. Laukā 50 grādu aukstums, bet viņiem jādzīvo teltī ziemā. Kas izdzīvoja, palika invalidi. Bērni piesala pie lāvām. Kad pārbraucu mājās, nekādas represijas pret mani vairs nebija. Saņēmu pat dzīvokli Grobiņā, kā visi normāli cilvēki. Arī padomju laikā neviens man neatgādināja par Sibīrijā pavadito laiku,” stāsta A. Varna-Liepiņa. Viņa piebilst: “Kaut jaunajiem nebūtu jāpiedzīvo, ko esam piedzīvojuši mēs.”

Satiekas Sibīrijas draudzenes

“Visas trīs bijām kopā vienā sādā,” “Kursas Laikam” pastāsta Ausma Reihlere, Vilma Anziķe un

Anna Dobele. Sirmgalvēm tolaik bijis 12 un 13 gadu. Notikumu traģiskumu meitenes tolaik nav apzinājušās. Viss grūtums gūlies uz večāku pleciem. “Kad aizbraucām, krievu valodu nepratām. Pirmajā ceturksnī mums atzīmes nelika, bet otrajā mums jau bija labas atzīmes un mēs runājām krieviski,” atceras A. Reihlere. Cilvēki Sibīrijā bijuši dažādi, gan tādi, kas latviešu bērnus sauks par fašistiem, gan tādi, kuri grūtā brīdi izpalidzējuši. Bijuši nežēligi bērni, kas latviešu bērnus izsmējuši par trūcīgajām drēbēm. Pat situši un sabojājuši ar grūtibām saglabātās drānas.

“Galvenais, ka neko nevarēja dabūt. Arī vietējie iedzīvotāji nebija bagāti. Mammite pārdeva visas drēbes krievu kundzītēm. Pretī saņēma pienu vai citu pārtiku,” atmiņās dalās A. Reihlere. Tā kā, dodoties izsūtījumā, sirmgalves vēl bijušas bērni, atbraucot uz Latviju, mājas sajūta neradās uzreiz. “Mājās nejutos ne tur, ne vairs te,” par atgriešanos saka A. Reihlere. “Vecāki nevarēja dzīvot savās mājās, jo

tur bija izmitināti citi ļaudis. Tā mēs mētājāmies.”

Visas trīs draudzenes tagad ik pa laikam satiekas. Kaut arī viņas vieno traģiski notikumi, satikšanās prieks ir liels.

Jaunie liktenstāstus neaizmirst

Arvien mazāk aculiecinieku paliek starp dzīvajiem. Lai, aizejot večākajai paaudzei, no tautas atmiņas nezustu liktenstāsti par deportācijās piedzīvoto, skolotāju mudināti, Sikšņu skolas skolēni pierakstījuši tuvinieku atmiņas. Pirms četriem gadiem, būdams sestās klases skolnieks, Guntis Krīgens rakstījis pētniecisko darbu un iztaujājis savu omīti Edīti Cimermani. “Omes vecāki Aleksandrs un Līze Cimermaņi kopā ar trīs bērniem iejūdza divjūgu ratus. Ratos ielika guļammaisus, pārtiku un brauca uz mežu, pamezdamī mājas – Raņķu pagasta “Rudzīšus”. Kad iebräuca mežā, priekšā jau bija kaimiņu saimnieks. Ar kaimiņiem izrunājuši, ko darīt turpmāk, jo nezināja, cik ilgi viss vil-

ksies. Pēc tam tēvs Aleksandrs aizgājis uz tuvējām mājām, lai paskatītos, vai kāds ģimeni meklē. Bijā meklējuši, bet, mājās neatraduši, braukuši prom. Trešajā dienā braukuši no meža mājās. Ieejot mājās, neko vairs neatrada, jo viss jau bija savākts. Nepagāja pat stunda, kad kāds jau bija paziņojis, ka ģimene mājās. Atbrauca pakaļ smagā mašīna ar četriem vīriem. Ģimeni aizveda uz Kuldīgas cietumu. Tur pavadījuši vienu dienu un uzzinājuši, ka vagoni vēl atrodas Jelgavā. Cimermaņi aizvesti uz Jelgavu, kur gaidīja lopu vagoni. Uz Sibīriju veda tikai pēc dažām dienām. Kad šķērsoja Zilupes robežu, pirmo reizi dabūja ūdeni. Omai bija sāpīga un neaizmirstama bērnība. Oma bija redzējusi daudzus briesmīgus skatus. Piemēram, vagonos dzima bērni, un tie, kuri bija vāji un neaizsargāti, nomira. Nomira arī veci cilvēki. Neskatoties uz cilvēka vecumu, mirušos un vājos izmeta no vagoniem. Arī skaistais jaunības laiks omai pagājis, Sibīrijā ganot aitas,” izpētījis pusaudzis. O

Otrā pasaules kara laikā Latvija zaudē aptuveni 600 tūkstošus cilvēku jeb 30 procentus iedzīvotāju.

Iedzīvotāji krita par upuriem gan nacistu īstenotajai vāciešu repatriācijas politikai, gan padomju varas organizētajām deportācijām. Te pieskaitāmi arī tie, kuri, baidoties no otrās padomju okupācijas, atstāja Latviju.

Ap 175 tūkstošiem cilvēku vācu transporta kuģos devās uz Vāciju un gandrīz pieci tūkstoši cilvēku laivās pāri Baltijas jūrai uz Zviedriju.

Vissmagāko cilvēku izturības pārbaudi Latvijas iedzīvotāji piedzīvoja Sibīrijā darba nometnēs un izsūtījumā. Izdzīvošana bieži vien bija atkarīga no iespējām atrast pārtiku un no prasmes izgatavot darbarīkus. Piemēram, izgatavot maskas, kas pasargā seju no apsaldēšanās, strādājot 40 grādu aukstumā.

No Latvijas Okupācijas muzeja izstādes materiālēm